

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33, p. 1-34

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12642>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Mehmet Akif SÖZER –
Doç. Dr. Erdoğan TEZCİ – Yrd. Doç. Dr. Nihat UYANGÖR –
Yrd. Doç. Dr. Sümer AKTAN

This article was checked by iThenticate.

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DEĞER ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

Derya ACAR BAŞEĞMEZ** - Kemal Oğuz ER***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, “sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimi hakkındaki görüşlerini ve bu görüşler arasında çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek”tir. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Mehmet Akif Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesinde okuyan sınıf öğretmeni adayları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 450 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Oktay Akbaş (2004) tarafından geliştirilen “değer öğretiminde kullanılan etkinlikler” ve “değer öğretimine ilişkin görüşler” ölçeklerinden yararlanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Dunnett’s C ve korelasyon analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmen adayları hikaye anlatma, öğüt verme, telkinde bulunma, örnek olay, soru sorma, biyografi, rol oynama, analiz, tartışma, gözlem ve sosyal proje gibi yaklaşım, yöntem ve tekniklerin değer öğretiminde kullanılması gerektiği görüşündedirler.
- Öğretmen adayları; okulda verilen değerlerin ailede ve çevrede pekiştirilemediği, okulda ve ailede verilen değerlerin çatışabildiği ve değer öğretiminde okul aile işbirliğinin kurulamadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.
- Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri kadınlar lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

* BAUN, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Programında yapılan yüksek lisans tezinin özetidir.

** Öğretmen-MEB, El-mek: deryaacar03@gmail.com

*** Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi Necati Bey Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri ABD, El-mek: keoguzer@gmail.com

- Öğretmen adaylarının değer öğretiminde; kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ve okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri üniversitelere göre anlamlı farklılık göstermektedir.

- Öğretmen adaylarının değer öğretiminde; ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri değer öğretimine yönelik eğitim almayan öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

- Öğretmen adaylarının okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri, anne ve baba ile birlikte yaşamayan öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmenliği, Değer, Değerler Eğitimi.

THE OPINIONS OF CLASSROOM TEACHER CANDIDATES RELATED TO THE VALUE TEACHING

ABSTRACT

The purpose of this research is "to determine opinions of classroom teacher candidates about value teaching and whether there is a significant between these views in terms of various variables". The classroom teacher candidates studying in Abant İzzet Baysal University, Atatürk University, Balıkesir University, Kilis 7 Aralık University, Mehmet Akif Ersoy University and Yüzüncü Yıl University constitute the pattern of research. The data of 450 students have been evaluated in this research.

In this study, a screening model has been used from quantitative research methods. "Activities used in value teaching" and "Views regarding value teaching" developed by Oktay Akbaş (2004), surveys have used as data collection means. To analyse data, frequencies, percentages, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H, independent sample t test, one way variance analysis, Dunnett's C and correlation analysis techniques have been used.

The following results have been obtained:

- Teacher candidates think that approaches, methods and techniques such as telling story, giving advice, inculcation, case study, questioning, biography, role playing, analysis, discussion, observation and social project should be used in value teaching.

- Teacher candidates think that the values given in school cannot be consolidated in family and environment, the values given in school and family can be conflicted, and school-family cooperation in value education cannot be established.

- The views of teacher candidates about teacher-centered activities in teaching value show differences in favor of women.

- In value teaching the views of teacher candidates; about teacher centered activities and about values in school show differences according to universities.

Turkish Studies

- In value teaching the views of teacher candidates; about role of family, about values in school and about role of teacher show differences in favor of students not get training in value teaching.
- The views of teacher candidates about values in school show differences in favor of teacher candidates not live with parents.

STRUCTURED ABSTRACT

Purpose of the Study

Considering the necessity of beginning the education of values in the schools at the young age, especially the views and information of classroom teacher candidates are very important in this field. However, when we look at the literature, it is seen that studying done in this subject is limited. Therefore, it is important to determine the opinions of classroom teacher candidates in the values education and to carry out necessary studies in line with the needs.

The purpose of this research is “to determine opinions of classroom teacher candidates about value teaching and whether there is a significant between these views in terms of various variables”. The problem of researching for this purpose is determined as “How are the opinions of classroom teacher candidates regarding value teaching?” To find the answer to this problem, the following questions have been asked.

1. How are the distribution of classroom teacher candidates’ opinions regarding the activities used in value teaching and the role in value teaching?
2. Do opinions of classroom teacher candidates regarding in value teaching used activities and roles in value teaching show difference in terms of sex, university, training in value education, living with parents and place of residence?
3. Is there a relationship between the views of classroom teacher candidates about the activities used in value teaching and the role in value teaching?

Method

In this study, a screening model has been used from quantitative research methods. The universe of the research has been composed of senior students who study in the "Primary Education Classroom Teacher Department" of the state universities of Turkey. Because of the largeness of the universe in the study, sampling has been conducted in order to collect the data in a shorter time. As the sampling method, appropriate sampling method that is included in non-selective sampling methods has been preferred. The classroom teacher candidates of Abant İzzet Baysal University, Atatürk University, Balıkesir University, Kilis 7 Aralık University, Mehmet Akif Ersoy University and Yüzüncü Yıl University have constituted in the sample of the research studying in the last classes of Education Faculties.

Scales applied to teacher candidates in February and March of 2016-2017 academic year have been evaluated in terms of their analytical

suitability by the researcher. As a result of the examinations, 7 scales have been excluded from the evaluation and the research data have been collected from 450 scales. Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H, independent sample t test, one way variance analysis (ANOVA), Dunnett's C and correlation analysis techniques have used in analyzing the data obtained from the scales. SPSS 21.0 (Statistical Package for the Social Sciences) computer program has used for statistical analysis.

Results

With the resolution of quantitative data at the end of the study, the following results have been obtained:

- Teacher candidates think that approaches, methods and techniques such as telling story, giving advice, inculcation, sample event, questioning, biography, playing role, analysis, discussion, observation and social project should be used in value teaching.

- Teacher candidates think that the values given in the school can not be consolidated in the family and the environment, the values given in the school and the family can be conflicted, and school-family cooperation in value education can not be established.

- Teacher candidates state that value conflicts can occur in schools and value teaching is not seen as the main task of schools.

- Teacher candidates think that the media reduces the effect of schools and teachers in value teaching.

- The views of teacher candidates about verbal activities used in value teaching, about the role of the family, about values in the school and about the role of the teacher do not show significant differences according to sex. On the other hand, the views of teacher candidates about the teacher-centered activities used in teaching value show significant differences in favor of women.

- The views of teacher candidates about verbal activities used in value teaching, about the role of the family and about the role of the teacher do not show significant differences according to the universities. On the other hand, the views of teacher candidates about the teacher centered activities used in teaching value and about values in the school show significant differences according to the universities where the students are educated.

- The views of teacher candidates about verbal activities and about teacher centered activities used in value teaching do not show significant differences according to education that is related to value teaching. On the other hand, views of teacher candidates about the role of the family, about values in the school and about the role of the teacher in value teaching show statistically significant differences in favor of the students who do not get training in value teaching.

- The views of teacher candidates about used verbal activities, about used teacher centered activities, about the role of the family and about the role of the teacher in value teaching do not show significant difference according to their living with the parents. On the other hand, the views of teacher candidates about values in the school show

Turkish Studies

statistically significant differences in favor of the teacher candidates who do not live with the parents.

- The views of teacher candidates about used verbal activities, about used teacher centered activities, about the role of the family, about values in the school and about the role of the teacher do not show significant differences according to places of residence where the teacher candidates live in the village, town, county seat or city center.

- There is a moderate relationship between the opinions of classroom teacher candidates about the verbal activities and teacher centered activities used in teaching value. On the other hand, there is a low relationship between the opinions of classroom teacher candidates about the used verbal activities and the role of the teacher in the value education.

- There is a low relationship between the views of classroom teacher candidates about teacher-centered activities used in teaching value and the views on the role of the family, on the values in the school, on the role of the teacher in value education.

- There is a moderate relationship between the opinion of classroom teacher candidates regarding the role of the family in teaching value and the views on the values in the school, on the role of the teacher in value education.

- There is a moderate relationship between the views of classroom teacher candidates on values at school and the opinions on role of teacher in value education.

Keywords: Classroom teacher department, Value, Values Education.

1. Giriş

Gençler artan bir şekilde, şiddet, sosyal problemler, birbirlerine ve çevrelerine karşı saygı eksikliği gibi sorunlardan etkilenmektedir. Bu durumda, aileler ve eğitimciler çözümün bir parçası olarak değerlerin öğretimi üzerinde durmaktadırlar. Dolayısıyla, çocuklara ve gençlere sadece bilmeleri ve yapmaları gereken şeyler hakkında eğitim verilmemeli, insan olmak ve bir arada yaşamak konusunda da eğitim verilmelidir. Nitelikli eğitim, insanı bir bütün olarak düşünür ve bilişsel alanın olduğu kadar duyuşsal alanı da kapsayan eğitimi destekler. Eğer daha iyi bir dünya istiyorsak eğitim, pozitif değerlere sahip olmalı ve bu değerleri ortaya çıkarmalıdır (UNESCO, 2010).

Kişilerarası ilişkilerde önemli yer tutan değer kavramı, sosyal bilimlerin sorunlarından biri olmuş ve bu kavram üzerine birçok antropolog, psikolog ve sosyolog çalışmalar yapmışlardır (Karababa, 2015). Dolayısıyla değer kavramına yönelik literatür incelendiğinde karşımıza birçok tanım çıkmaktadır. Değer kavramının daha net anlaşılması için kavrama ilişkin farklı tanımları incelemek daha doğru olacaktır.

Güngör'e (1998: 27) göre değerler, "bir şeyin tercih edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç" olarak tanımlanırken; Köknel'e (2007: 17) göre değerler, "somut ya da soyut kavramların önemini belirtmeye yarayan soyut ölçü birimi, canlı ve cansız varlıkların, olayların, olguların durumunu önemini anlatan bir sözcük" olarak tanımlanmaktadır. Soykan'a (2007: 48) göre

ise değerler, “yapılıp edileni önemli, anlamlı kılan şeydir”. Değerler, bireylerin yaşam ideallerini, tercihlerini, önceliklerini, ilkelerini ve bilişsel davranışlarını tanımlayan bilişsel bir yapıdır (Debbarma, 2014).

“Değerler aynı zamanda, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları da yansıtmaktadır” (Erdem, 2003: 56). Bir başka deyişle Kızılcılık ve Erjem’e (1992: 99) göre değerler “bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, işleyiş ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen, ortak duygu, düşünce ve amaçları yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke ve inançlar” olarak ifade edilmektedir. Değerler üzerine birçok araştırma gerçekleştiren Rokeach (1973) ise değer kavramını, kişisel ya da toplumsal olarak zıt ya da farklı bir davranış biçimi ya da yaşam amacı şeklindeki kalıcı bir inanç olarak tanımlamıştır.

Cevizci’ye (2003: 96) göre değer “ahlak ya da değer felsefesinde, olgu bilincinden sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaç ve eylemleri olan özneye ilişkisi içinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır; öznenin olana, olguya yüklediği nitelik” olarak ifade edilmektedir. Debbarma (2014) ise değerlerin, toplumlarda genellikle insan davranışlarının ahlaki standartları olarak kabul edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca değerler, insanların hayatlarını yönlendiren ilkeler olarak tanımlanabilir ve anlamları değişkendir. Kişiliğimizin özüdür, kararlarımızı etkilemenin yanı sıra zamanımızı ve enerjimizi de toplumsal yaşamda düzenler. Değerler birçok probleminin çözümü için anahtarlar olarak değerlendirilebilir.

Fichter (1994) ve Tezcan’ın (1995) da belirttiği gibi değerlerin özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- a) Değerler, grubun üyelerince paylaşılmıştır. Bireylerin çoğu değerler üzerinde uzlaşmıştır. Değerler herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- b) İnsanlar değerleri ciddiye alır ve inanırlar. İnsanlar değerleri ortak refahın korunması ve toplumsal gereksinimlerin karşılanması için gerekli görürler.
- c) Değerler, duygu ve heyecanlara hitap eder. İnsanlar yüce değerler için özveride bulunur, hatta canlarını verirler.
- d) Değerler diğer nesnelere soyutlanabilirler. İnsan zihninde yer etmiş kavramlardır.

Schwartz (2012: 3-4) ise, değerleri altı temel özellikte betimlemiştir:

- 1) Değerler inançlardır. Duygulardan arındırılmış değildirler; aktif hale geldiğinde duygularla dolu olurlar.
- 2) Değerler, davranışları harekete geçiren amaçlardır. Örneğin; toplumsal düzeni, adaleti ve yardımseverliği önemli bir değer olarak gören insanlar bu amaçları gerçekleştirmek için harekete geçerler.
- 3) Değerler, belirli eylemlerin ve durumların üzerindedir. Örneğin, itaatkarlık ve dürüstlük değerleri, okulda, iş yerinde, siyasette, arkadaşlarla veya yabancı bir kişi ile ilişkilerin tümünde geçerlidir. Bu özellik değerleri belirli eylem, nesne ve durum anlamına gelen normlardan ve tutumlardan ayırır.
- 4) Değerler standartlar veya kriterler olarak işlev görürler. Değerler eylemlerin, politikaların, kişilerin ve olayların seçiminde veya değerlendirilmesinde rehberlik eder. İnsanlar iyiye veya kötüye, yapılan şeyin değerli olup olmadığına karar verir.

5) Değerler kendi aralarında taşıdıkları öneme göre sıralanırlar. Bireylerin değerleri, onları nitelendiren bir düzen oluşturur.

6) Çok yönlü değerler, davranışlara yol gösterir. Herhangi bir tutum veya eylem birden fazla değeri içerebilir. Değerler kavramlarla ilgili olduklarında eylemleri etkilerler.

Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) yukarıdaki maddelere ek olarak; özellikle zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabileceğini bu yüzden değerlerin değişime açık yapılar olduğunu ifade etmektedirler.

Değerlerin kaynağını, toplumun gelenek ve görenekleri oluşturmaktadır. Zaman içinde ortaya çıkan değişimler ise değer algılarında ve uygulamalarında değişikliklere neden olabilmektedir (Aydın ve Akyol Gürler, 2013). Bugün gelişmiş toplumların sanayi toplumundan bilgi toplumuna, gelişmekte olan toplumların da tarım toplumundan sanayi toplumuna ve aynı zamanda teknolojinin sağladığı imkanlarla bilgi toplumuna geçtikleri dönemde bulunmaktayız. Dolayısıyla bu dönemde karşımıza çıkan önemli olgulardan biri küreselleşmedir (Genç, 2016). Küreselleşme denilen süreç, siyasetten aile hayatına kadar birçok yapıyı etkiler hale gelmiştir. Bu süreçte medya, bireylerin değer algılarını etkilemenin yanında toplumdaki değer erozyonunu da beraberinde getirmiştir (Yazıcı, 2014). Medyanın temel varlık sebebi tanıtım, iletişim ve pazarlamadır. Dolayısıyla gündemini popüler kültür belirlemektedir. Çocuk ve gençlerin ahlaki modellemelerinde, ahlak gelişimini olumsuz etkileyen medyadan fazlasıyla etkilenmesi beraberinde pek çok sıkıntıyı getirmiştir. Şiddet, hırsızlık, zalimlik, otoriteye karşı saygısızlık (öğretmenlerine değer vermeme), argo dil kullanımı, bağımlılık yapıcı madde kullanımı gibi davranışlarda artış gözlenmektedir (Hökelekli, 2013). “Toplumsal değişim değerlerin yeniden ele alınmasını ve değer öğretiminin önem kazanmasını kaçınılmaz kılmıştır” (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008: 71). Bu nedenden dolayıdır ki değerler ve eğitimi ailede, okulda ve toplumda tekrar gündeme gelmiştir (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Eğitim bakımından en önemli kurumlardan biri ailedir. Hayatımızdaki pek çok davranışın temeli ailede atılır. Aile, bireylerin doğuştan üyesi olduğu en küçük gruptur (Ulusoy, 2007). Toplumsal normlar orada öğrenilir. Ayrıca çocuklar, değerleri, duyguları ve statü beklentilerini aileyle geçirdiği deneyim sonucunda öğrenmektedir (Tezcan, 1995). İyinin, doğrunun, güzelin fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilip içselleştirilmesinde, aile en etkili kaynaktır (Hökelekli, 2013). Toplumun temeli olan aile, eğitimin ilk başladığı yer olması nedeniyle bireylerin değer yargılarının oluşturulmasına ve sosyal yaşamın başlamasına yardım eder, ailede başlayan sosyal yaşam ise okul ile devam eder (Aktepe, 2014).

Okul bugün, belli kitleye belli bilgilerin aktarıldığı sınırlı yaşam alanı olmaktan uzaklaşmıştır. Öğrenmenin yaşam boyu devam eden bir süreç haline gelmesiyle eğitimde süreklilik formal kalıplardan çıkmış ve hayatın her anında her yerde gerçekleşen bir eylem haline getirilmiştir. Okullar, sürekli yaşam merkezleri olarak sanatsal, kültürel ve sosyal yaşam merkezlerine dönüştürülmüştür (Elkatmış, 2014). Bu yüzden okullar yalnızca temel becerilerin aktarılmasında ve çocukların akademik becerilerinin geliştirilmesinde rol oynamamalıdır. Aynı zamanda okullar öğrencilerin kişisel gelişimini ve davranışlarını da olumlu yönde etkilemelidir (Özdemir, 2007). Bu açıdan bakıldığında okullardaki değerler eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmakken, diğer bir amacı ise öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata hazırlamak, hem de “iyi insan”, “iyi vatandaş” olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırarak onları kendi ahlak anlayışlarına uygun olarak yetiştirmektir (Aydın, 2010; Aydın ve Akyol Gürler, 2013).

Okulun kademeleri düşünüldüğünde ise özellikle ilkökul dönemi, öğrencilerin öğretmenlerini model aldıkları ve çocuklar üzerinde kalıcı davranış değişikliklerinin gerçekleştirildiği dönemdir. Bu dönemde, öğrenciler için öğretmenler, anne babadan daha dikkatle

izlenen ve taklit edilen kişilerdir (Genç, 2016). Öğretmen sadece ders veren ve öğreten bir kişi değil; aynı zamanda öğrencilere rehberlik eden ve onların karakter oluşumlarını etkileyen kişidir. Öğretmenler, öğrenciler için kişisel ve toplumsal değerleri şekillendiren en somut modellerdir (Kırbıyık, 1998). Öğretme-öğrenme süreçlerinin tümünde olduğu gibi değerler eğitiminde de öğretmenler öğrenmeyi planlama ve uygulama, öğrenmeyi kolaylaştırma, rehberlik ve model olma gibi özelliklerle eğitim sürecinin önemli ögesidirler (Yalar, 2010).

Öğretmenlerin özellikle de ilköğretim öğrencileri için birer model olduğu düşünüldüğünde, değer eğitiminde iyimser olmaları, olumlu bir dünya görüşü taşımaları ve bu konuda öğrencilerin duyarlılıklarını artırma çabaları, öğretmenin değer eğitimindeki rolünün daha da iyi anlaşılmasını sağlayacaktır (Yalar, 2010). Ancak üniversitelerin, öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri bölümlerinin ders içerikleri incelendiğinde değerler eğitimi ile ilgili bir ders bulunmadığı görülmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının, değer yargıları ve değerler eğitimi konularında yeterince eğitimsel bilgiye sahip olmamaları sorununu ortaya çıkarmaktadır (Yazıcı, 2006).

Değerler eğitiminin küçük yaşlarda okullarda başlanması gerekliliği göz önüne alındığında öğretmen yetiştiren kurumlarda özellikle sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının bu konudaki görüşleri, bilgileri çok önemlidir. Bu açıdan geleceğin öğretmenleri olacak sınıf öğretmeni adaylarının “değer öğretimine yönelik görüşlerinin” bilinmesi önem taşımaktadır. Ancak literatüre bakıldığında bu konuda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sınıf öğretmeni adaylarının değerler eğitimindeki görüşlerinin belirlenerek ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli çalışmaların yapılması önem kazanmaktadır. Bu çerçevede; araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri aşağıda ifade edilmiştir.

1.1. Problem Cümlesi

Değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri nasıldır?

1.2. Alt Problemler

1. Değer öğretiminde kullanılan etkinliklere ve rollere ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinin dağılımı nasıldır?

2. Değer öğretiminde kullanılan etkinliklere ve rollere ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri;

- a) cinsiyet
- b) üniversite
- c) değer öğretimine yönelik eğitim alma
- d) anne ve baba ile birlikte yaşama
- e) yaşanılan yer

açısından farklılık göstermekte midir?

3. Sınıf öğretmeni adaylarının, değer öğretiminde kullanılan etkinliklere ilişkin görüşleri ile değer öğretimindeki rollere ilişkin görüşleri arasında ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimine yönelik görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada, yaşanan ya da devam eden olayın ne olduğunu betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan tarama modeli benimsenmiştir (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Tarama modellerinde,

konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşleri, ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi özellikleri büyük örneklem üzerinde belirlenmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye devlet üniversitelerinin “İlköğretim Sınıf Öğretmenliği” bölümlerinde okuyan son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada evrenin büyük olması nedeniyle verilerin daha kısa sürede toplanması açısından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örneklem yöntemi olarak seçkisiz olmayan örneklem yöntemleri içerisinde yer alan uygun örneklem yöntemi tercih edilmiştir.

Uygun örneklem yöntemi zaman, para ve işgücü kaybını önlemeyi amaç edinmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Veriler, araştırmacının ulaşım kolaylığı açısından belirlediği üniversitelerden elde edilmiştir. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin son sınıflarında öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde yer alan öğrencilerin demografik değişkenlere ilişkin bilgileri aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Demografik Değişkenlere İlişkin Bilgileri

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	296	65.8
	Erkek	154	34.2
Üniversite	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	73	16.2
	Atatürk Üniversitesi	81	18.0
	Balıkesir Üniversitesi	63	14.0
	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	60	13.3
	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	88	19.6
	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	85	18.9
Değer öğretimine yönelik eğitim alma	Evet	193	42.9
	Hayır	257	57.1
Anne ve babayla birlikte yaşama	Evet	326	72.4
	Hayır	124	27.6
Yaşanılan yer	Köy	97	21.6
	Kasaba	17	3.8
	İlçe Merkezi	119	26.4
	İl Merkezi	217	48.2

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgiler formu kullanılmıştır. Bu bölümde yer alan bilgiler (cinsiyet, üniversite, değer öğretimine yönelik eğitim alma, anne ve baba ile birlikte yaşama, yaşanılan yer) araştırmanın değişkenlerini oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının değerler öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, Oktay Akbaş (2004) tarafından geliştirilen “Değer Öğretiminde Kullanılan Etkinlikler” ve “Değer Öğretimine İlişkin Görüşler” ölçeklerinden yararlanılmıştır.

Değer Öğretiminde Kullanılan Etkinlikler Ölçeği, “Kullanılan Sözel Etkinlikler (KSE)” ve “Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinlikler (KÖME)” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. “Kullanılan Sözel Etkinlikler” alt boyutu 9 maddeye; “Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinlikler”

alt boyutu ise 10 maddeye sahiptir. “Değer Öğretiminde Kullanılan Etkinlikler Ölçeğinin”, likert tipi ölçek olması nedeniyle güvenilirlik analizi Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ile hesaplanmıştır. Alpha güvenilirlik katsayısı =0.89 bulunmuştur. “Güvenirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olması, güvenilirlik için yeterli görülmektedir” (Büyüköztürk, 2015: 183). Ölçeğin geçerliğini tespit etmek amacıyla faktör analizi yapılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak için KMO ve Barlett testi uygulanmıştır. “Değer Öğretiminde Kullanılan Etkinlikler Ölçeğinin”, KMO değeri = .92; Barlett değeri ise (p= .000) bulunmuş ve ölçeğe faktör analizi yapılabileceği kararına ulaşılmıştır. Faktör analizine ilişkin bulgular tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Değer Öğretiminde Kullanılan Etkinlikler Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	KSE	KÖME
M1	.53	.54
M2	.72	.55
M3	.65	.60
M4	.61	.56
M5	.43	.60
M6	.58	.53
M7	.65	.52
M8	.59	.57
M9	.43	.67
M10		.65
Açıklanan Varyans	%12.807	%34.505

“Faktör yük değerinin 0.45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüdür. Ancak uygulamada az sayıda madde varsa bu sınır 0.30’a kadar indirilebilir” (Büyüköztürk, 2015: 134). Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelerin faktör yüklerinin 0.30 üzerinde olması her maddenin ölçmek istediği özelliği ölçtüğünü, başka bir deyişle her maddenin ölçek içerisinde önemli bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir.

Değer Öğretimine İlişkin Görüşler Ölçeği, “Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüşler”, “Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüşler” ve “Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüşler” olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. “Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüşler (ARİG)” alt boyutu 4 maddeye; “Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüşler (ODİG)” alt boyutu 5 maddeye; “Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüşler (ÖRİG)” alt boyutu ise 8 maddeden oluşmaktadır. “Değer Öğretimine İlişkin Görüşler Ölçeğinin”, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı = 0.77 bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğini tespit etmek amacıyla faktör analizi yapılmasına karar verilmiştir. “Değer Öğretimine İlişkin Görüşler Ölçeğinin”, KMO değeri = .82; Barlett değeri ise (p= .000) bulunmuş ve ölçeğe faktör analizi yapılabileceği kararına ulaşılmıştır. Faktör analizine ilişkin bulgular tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Değer Öğretimine İlişkin Görüşler Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	ARİG	ODİG	ÖRİG
M1	.35	.46	.38
M2	.50	.47	.45
M3	.57	.46	.46
M4	.55	.50	.56
M5		.47	.51
M6			.48
M7			.54
M8			.44
Açıklanan Varyans	%11.748	%13.135	%16.220

Turkish Studies

“Değer Öğretimine İlişkin Görüşler” ölçeğinin güvenilirlik katsayısının 0.70 üzerinde olması ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelerin faktör yüklerinin 0.30 üzerinde olması ise her maddenin ölçmek istediği özelliği ölçtüğünü, başka bir deyişle her maddenin ölçek içerisinde önemli bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir.

2.4. Verilerin Analizi

2016-2017 eğitim-öğretim yılının şubat ve mart aylarında öğretmen adaylarına uygulanan ölçekler, araştırmacı tarafından analize uygunlukları açısından değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 7 ölçek değerlendirme dışı bırakılarak, araştırma verileri 450 ölçek üzerinden toplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Dunnett's C ve korelasyon analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. İstatistiksel çözümlenmelerde ise SPSS 21.0 (Statistical Package for the Social Sciences) bilgisayar programı kullanılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, sınıf öğretmeni adaylarından araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan bilgilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular üç ana başlık altında sunulmuştur.

- Birinci alt probleme yönelik sınıf öğretmeni adaylarının; değer öğretiminde kullanılan etkinliklere (sözel etkinlikler ve öğretmen merkezli etkinlikler) ve değer öğretimindeki rollere (ailenin rolü, okulda değerler konusu ve öğretmenin rolü) ilişkin görüşlerinin betimsel analizi.
- İkinci alt probleme yönelik sınıf öğretmeni adaylarının; değer öğretiminde kullanılan etkinliklere ve değer öğretimindeki rollere ilişkin görüşlerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi.
- Üçüncü alt probleme yönelik sınıf öğretmeni adaylarının, değer öğretiminde kullanılan etkinliklere ilişkin görüşleri ile değer öğretimindeki rollere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın bu bölümünde birinci alt probleme yönelik sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleri, öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri, ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değer konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin dağılımına yer verilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşler		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	\bar{X}	SS
Ders verici hikayeler anlatılmalıdır.	N	214	186	27	13	10	4.29	.88
	%	47.6	41.3	6	2.9	2.2		
Yeri geldikçe öğüt verilmelidir.	N	99	183	96	45	27	3.62	1.11
	%	22	40.7	21.3	10	6		
Derste telkinlerde bulunulmalıdır.	N	91	172	115	53	18	3.59	1.06
	%	20.2	38.2	25.6	12	4		
Değerleri teşvik eden güzel sözler seçerek öğrencilerle paylaşılmalıdır.	N	256	160	17	8	9	4.44	.82
	%	56.9	35.6	3.8	1.8	2		
Ahlaki ikilemler içeren örnek olaylar anlatılmalıdır.	N	149	187	72	23	19	3.94	1.04
	%	33.1	41.6	16	5.1	4.2		
Öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varmalarını sağlamak için sorular sorulmalıdır.	N	251	163	24	5	7	4.44	.78
	%	55.8	36.2	5.3	1.1	1.6		
Öğrencilere örnek olunmalıdır.	N	329	100	11	4	6	4.65	.70
	%	73.1	22.2	2.4	.9	1.3		
Değer boyutu olan sinema filmi, TV filmi ve tiyatro önerilmelidir.	N	252	166	20	7	5	4.45	.75
	%	56	36.9	4.4	1.6	1.1		
Sınıf kuralları koyarken önemli gördüğüm değerler merkeze alınmalıdır.	N	192	173	50	27	8	4.14	.96
	%	42.7	38.4	11.1	6	1.8		
Genel Ortalama							4.17	.55

Elde edilen veriler incelendiğinde; öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinlikler arasında en çok tercih ettiği, \bar{X} = 4.65 ortalama ile “öğrencilere örnek olunmalıdır” etkinliğidir. Öğretmen adayları tarafından ikinci sırada en çok tercih edilen etkinliğin ise, \bar{X} = 4.45 ortalama ile “değer boyutu olan sinema filmi, TV filmi ve tiyatro önerilmelidir” olduğu görülmektedir. Üçüncü en çok tercih edilen etkinliklerin ise \bar{X} = 4.44 ortalama ile, “değerleri teşvik eden güzel sözler seçerek öğrencilerle paylaşılmalıdır” ve “öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varmalarını sağlamak için sorular sorulmalıdır” olduğu anlaşılmaktadır. Bu etkinlikleri, \bar{X} = 4.29

ortalama ile “ders verici hikayeler anlatılmalıdır” ifadesi takip etmektedir. Öğretmen adaylarının tercih ettikleri diğer etkinlikler ise, $\bar{X}=4.14$ ortalama ile “sınıf kuralları koyarken önemli görülen değerler merkeze alınmalıdır”, $\bar{X}= 3.94$ ortalama ile “ahlaki ikilemler içeren örnek olaylar anlatılmalıdır”, $\bar{X}= 3.62$ ortalama ile “yeri geldikçe öğüt verilmelidir” etkinlikleridir. Öğretmen adaylarının değer öğretiminde en az tercih ettikleri etkinlik ise $\bar{X}= 3.59$ ortalama ile “derste telkinlerde bulunulmalıdır” olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşler		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	\bar{X}	SS
Öğrencilere örnek kişilerin hayatları, alışkanlık ve ilkeleri araştırma konusu olarak verilmelidir.	N	181	194	59	11	5	4.19	.83
	%	40.2	43.1	13.1	2.4	1.1		
Medyadaki bazı olaylar eleştirel bir yaklaşımla analiz ettirilmelidir.	N	168	194	60	20	8	4.10	.91
	%	37.3	43.1	13.3	4.4	1.8		
Dersimle ilgili önemli bireylerin biyografileri hazırlatılarak tartışma yaptırılmalıdır.	N	160	218	54	15	3	4.15	.81
	%	35.6	48.4	12	3.3	.70		
Öğrencilere bazı değerleri merkeze alan roller oynatılmalıdır.	N	216	178	42	10	4	4.32	.80
	%	48	39.6	9.3	2.2	.90		
Örnek olaylar hazırlayarak öğrencilere analiz ettirilmelidir.	N	235	171	27	13	4	4.38	.80
	%	52.2	38	6	2.9	.90		
Öğrencilerle birlikte değer boyutu olan sinema filmi, TV filmi ve tiyatro seyredilmelidir.	N	252	175	10	8	5	4.47	.73
	%	56	38.9	2.2	1.8	1.1		
Toplumda ve okulda öğrencilerin bazı değerleri gözlemleri istenilmelidir.	N	221	198	19	8	4	4.39	.73
	%	49.1	44	4.2	1.8	.90		
Bazı değerlere ilişkin kompozisyonlar yazdırılmalıdır.	N	148	198	76	21	7	4.02	.91
	%	32.9	44	16.9	4.7	1.6		
Öğrenciler bazı değerleri uygulayabilecekleri sosyal projelerde görevlendirilmelidir.	N	252	171	21	2	4	4.48	.69
	%	56	38	4.7	.4	.9		
Öğrencilere kendi değerlerini açıklamaları için fırsatlar verilmelidir.	N	303	126	10	5	6	4.59	.72
	%	67.3	28	2.2	1.1	1.3		
Genel Ortalama							4.31	.54

Elde edilen veriler incelendiğinde; öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinlikler arasında en çok tercih ettiği, $\bar{X}= 4.59$ ortalama ile “öğrencilere kendi

değerlerini açıklamaları için fırsatlar verilmelidir” etkinliğidir. Öğretmen adayları tarafından ikinci sırada en çok tercih edilen etkinliğin ise, $\bar{X}= 4.48$ ortalama ile “öğrenciler bazı değerleri uygulayabilecekleri sosyal projelerde görevlendirilmelidir” olduğu görülmektedir. Üçüncü en çok tercih edilen etkinliğin ise $\bar{X}= 4.47$ ortalama ile, “öğrencilerle birlikte değer boyutu olan sinema filmi, TV filmi ve tiyatro seyredilmelidir” olduğu anlaşılmaktadır. Bu etkinlikleri, $\bar{X}= 4.39$ ortalama ile “toplumda ve okulda öğrencilerin bazı değerleri gözlemleri istenilmelidir” ifadesi takip etmektedir. Öğretmen adaylarının tercih ettikleri diğer etkinlikler ise, $\bar{X}= 4.38$ ortalama ile “örnek olaylar hazırlayarak öğrencilere analiz ettirilmelidir”, $\bar{X}= 4.32$ ortalama ile “öğrencilere bazı değerleri merkeze alan roller oynatılmalıdır”, $\bar{X}= 4.19$ ortalama ile “öğrencilere örnek kişilerin hayatları, alışkanlık ve ilkeleri araştırma konusu olarak verilmelidir”, $\bar{X}= 4.15$ ortalama ile “dersimle ilgili önemli bireylerin biyografileri hazırlattırılarak tartışma yaptırılmalıdır”, $\bar{X}= 4.10$ ortalama ile “medyadaki bazı olaylar eleştirel bir yaklaşımla analiz ettirilmelidir” etkinlikleridir. Öğretmen adaylarının değer öğretiminde en az tercih ettikleri etkinlik ise $\bar{X}= 4.02$ ortalama ile “bazı değerlere ilişkin kompozisyonlar yazdırılmalıdır” olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Betimsel Analiz Sonuçları

Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüşler		Kesinlikle	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle	\bar{X}	SS
		Katılıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum			
Değer öğretiminde belirleyici olan ailedir.	N	165	205	52	23	5	4.12	.88
	%	36.7	45.6	11.6	5.1	1.1		
Okulda verilen değerler ailede ve çevrede pekiştirilmemektedir.	N	108	130	115	61	36	3.47	1.22
	%	24	28.9	25.6	13.6	8		
Okul ve ailede verilen değerler çatışabilmektedir.	N	88	200	102	42	18	3.66	1.02
	%	19.6	44.4	22.7	9.3	4		
Değer öğretiminde okul aile işbirliği kurulamamaktadır.	N	86	168	132	44	20	3.57	1.04
	%	19.1	37.3	29.3	9.8	4.4		
Genel Ortalama							3.70	.68

Değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin veriler incelendiğinde; sınıf öğretmeni adaylarının çoğunluğu “değer öğretiminde belirleyici olan ailedir” ifadesinde “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının bu maddeye yönelik görüş puanlarının ortalamaları, $\bar{X}=4.12$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir. Değer öğretiminde “okul ve ailede verilen değerler çatışabilmektedir” ifadesine ise öğretmen adayları $\bar{X}= 3.66$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Yine “değer öğretiminde okul aile işbirliği kurulamamaktadır” ifadesine ise öğretmen adayları $\bar{X}=3.57$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının değer öğretimde ailenin rolüne ilişkin görüşlerinde en düşük ortalama ise $\bar{X}=3.47$ ortalama ile “okulda verilen değerler ailede ve çevrede pekiştirilmemektedir” ifadesine aittir. Yine bu ifadenin ortalaması “katılıyorum” seviyesindedir. Ayrıca öğretmen adaylarının tüm maddelere yönelik görüşlerinin genel ortalaması, $\bar{X}= 3.70$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüş Puanlarının Betimsel Analiz Sonuçları

Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüşler		Kesinlikle	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle	\bar{X}	SS
		Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum		
Değer öğretiminde öğretmen yönetim işbirliği yoktur.	N	49	107	148	96	50	3.02	1.15
	%	10.9	23.8	32.9	21.3	11.1		
Okullarda değer çatışmaları olabilmektedir.	N	74	252	83	80	11	3.77	.89
	%	16.4	56	18.4	6.7	2.4		
Değer öğretimi okulların esas görevi olarak görülmemektedir.	N	76	192	113	47	22	3.56	1.04
	%	16.9	42.7	25.1	10.4	4.9		
Plan ve programın olmaması değer öğretimini olumsuz etkilemektedir.	N	109	199	93	39	10	3.80	.98
	%	24.2	44.2	20.7	8.7	2.2		
Değer öğretimi bir ders adı altında verilmediğinden etkili olamamaktadır.	N	71	143	124	85	27	3.32	1.13
	%	15.8	31.8	27.6	18.9	6		
Genel Ortalama							3.50	.67

Elde edilen veriler incelendiğinde; öğretmen adaylarının okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri arasında en çok tercih ettiği, $\bar{X}= 3.80$ ortalama ile “plan ve programın olmaması değer öğretimini olumsuz etkilemektedir” ifadesidir. Bu konuda öğretmen adaylarının puanları ortalaması “katılıyorum” düzeyindedir. İkinci en yüksek ortalama $\bar{X}=3.77$ ortalama ile “okullarda değer çatışmaları olabilmektedir” ifadesine aittir. Yani öğretmen adaylarının puanları ortalaması “katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir. Yine öğretmen adayları puanları ortalaması “katılıyorum” düzeyinde olan bir başka ifade ise $\bar{X}=3.56$ ortalama ile “değer öğretimi okulların esas görevi olarak görülmemektedir” ifadesidir. “Değer öğretimi bir ders adı altında verilmediğinden etkili olamamaktadır” ifadesinin ise $\bar{X}= 3.32$ ortalama ile “kararsızım” düzeyinde olduğu söylenebilir. Öğretmen adayları tarafından, okulda değerler konusunda en düşük ortalama ise $\bar{X}= 3.02$ ortalama ile “değer öğretiminde öğretmen yönetim işbirliği yoktur” ifadesine verilmiştir. Bu konuda öğretmen adaylarının puanları ortalaması “kararsızım” düzeyindedir. Ayrıca öğretmen adaylarının tüm maddelere yönelik görüşlerinin genel ortalaması, $\bar{X}= 3.50$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Betimsel Analiz Sonuçları

Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüşler		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	\bar{X}	SS
Derslerimizin yapısı bilgi temellidir.	N	210	173	38	25	4	4.24	.89
	%	46.7	38.4	8.4	5.6	.9		
Değer öğretimi konusunda yeterli bilgiye sahip değilim.	N	36	106	116	136	56	2.84	1.16
	%	8	23.6	25.8	30.2	12.4		
Değer öğretimi bilgi kadar önemlidir.	N	244	156	30	12	8	4.37	.86
	%	54.2	34.7	6.7	2.7	1.8		
Değer öğretimi için zaman bulunamamaktadır.	N	44	112	106	120	68	2.88	1.22
	%	9.8	24.9	23.6	26.7	15.1		
Öğretmenler değer öğretiminde örnek kişi olamamaktadırlar.	N	60	122	142	77	49	3.15	1.18
	%	13.3	27.1	31.6	17.1	10.9		
Değer öğretiminde en önemli olan şey değerleri yaşamaktır.	N	224	174	37	12	3	4.34	.79
	%	49.8	38.7	8.2	2.7	.7		
Bireylerin değere verdikleri anlamlar farklı olduğundan sorunlar yaşanmaktadır.	N	108	226	90	20	6	3.91	.86
	%	24	50.2	20	4.4	1.3		
Medya, değer öğretiminde okulun ve öğretmenin etkisini azaltmaktadır.	N	143	169	88	31	19	3.86	1.07
	%	31.8	37.6	19.6	6.9	4.2		
Genel Ortalama							3.70	.50

Elde edilen veriler incelendiğinde; sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında en çok tercih ettiği, $\bar{X}=4.37$ ortalama ile “değer öğretimi bilgi kadar önemlidir” ifadesidir. Bu konuda öğretmen adaylarının puanları ortalaması “kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. İkinci en yüksek ortalama $\bar{X}=4.34$ ortalama ile “değer öğretiminde en önemli olan şey değerleri yaşamaktır” ifadesine aittir. Yani öğretmen adaylarının puanları ortalaması “kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Yine öğretmen adayları puanları ortalaması “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde olan bir başka ifade ise $\bar{X}=4.24$ ortalama ile “derslerimizin yapısı bilgi temellidir” ifadesidir. “Bireylerin değere verdikleri anlamlar farklı olduğundan sorunlar yaşanmaktadır” ifadesi ise $\bar{X}=3.91$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyindedir. Bir diğer, “katılıyorum” düzeyinde olan ifade ise $\bar{X}=3.86$ ortalama ile “medya, değer öğretiminde okulun ve öğretmenin etkisini azaltmaktadır”

Turkish Studies

ifadesidir. “Öğretmenler değer öğretiminde örnek kişi olamamaktadırlar” ifadesinde ise öğretmen adaylarının puanları ortalaması $\bar{X}= 3.15$ 'tir. Bu görüşün “kararsızım” düzeyinde olduğu söylenebilir. Bir diğer, “karasızım” düzeyinde olan ifade ise $\bar{X}= 2.88$ ortalama ile “değer öğretimi için zaman bulunamamaktadır” ifadesidir. Öğretmen adaylarının, değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinde en düşük ortalama ise $\bar{X}= 2.84$ ortalama ile “değer öğretimi konusunda yeterli bilgiye sahip değilim” ifadesine aittir. Bu konuda öğretmen adaylarının puanları ortalaması “kararsızım” düzeyindedir. Ayrıca öğretmen adaylarının tüm maddelere yönelik görüşlerinin genel ortalaması, $\bar{X}= 3.70$ ortalama ile “katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleri, öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri, ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin normallik dağılımı tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Normallik Dağılımı

	Skewness	Kurtosis
Sözel etkinliklere ilişkin görüşlerin genel ortalaması	-1.433	4.848
Öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerin genel ortalaması	-1.745	6.659
Ailenin rolüne ilişkin görüşlerin genel ortalaması	-.619	.698
Okulda değerler konusuna ilişkin görüşlerin genel ortalaması	-.444	1.054
Öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerin genel ortalaması	-.518	1.721

Normallik dağılımı için basıklık ve çarpıklık katsayıları dikkate alınmıştır. Basıklık ve çarpıklık katsayılarının ideal olarak +1 ile -1 arasında olmasının arzulandığı, ancak +2 ile -2 arasındaki değerlerin de kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Karaatlı, 2006). Skewness ve kurtosis değerlerine göre sınıf öğretmeni adaylarının; sözel etkinliklere ilişkin görüşleri ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri normal dağılım göstermemektedir. Öte yandan sınıf öğretmeni adaylarının ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri skewness ve kurtosis değerlerine göre normal dağılım göstermektedir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın bu bölümünde ikinci alt probleme yönelik sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde kullanılan etkinliklere (sözel etkinlikler ve öğretmen merkezli etkinlikler) ilişkin görüşlerinin ve değer öğretimindeki rollere (ailenin rolü, okulda değerler konusu ve öğretmenin rolü) ilişkin görüşlerinin; cinsiyet, üniversite, değer öğretimine yönelik eğitim alma, anne ve baba ile birlikte yaşama ve yaşanan yer değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

3.2.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin puanları normal dağılım göstermediğinden; sınıf öğretmeni adaylarının sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin ortalamaları normal dağılım gösterdiğinden; sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Bağımsız Örneklem t Testi” uygulanmıştır.

Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	P
Kadın	296	226.08	66919.00	22621.000	.896*
Erkek	154	224.39	34556.00		

*p > .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşler açısından, kadınların sıra ortalaması (sıra ort.= 226.08) ile erkeklerin sıra ortalaması (sıra ort.= 224.09) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur (U= 22621.000; p > .05).

Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	P
Kadın	296	235.13	69598.50	19941.500	.029*
Erkek	154	206.99	31876.50		

*p < .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından, kadınların sıra ortalaması (sıra ort.= 235.13) ile erkeklerin sıra ortalaması (sıra ort.= 206.99) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmiştir/vardır (U= 19941.500; p < .05). Başka bir deyişle kadınlar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Levene testi				
				F	p	Sd	t	p
Kadın	296	3.67	.66	.047	.828*	448	-1.557	.120*
Erkek	154	3.77	.72					

*p > .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre ailenin rolüne ilişkin görüşler açısından kadın öğretmen adayları (\bar{X} = 3.67) ile erkek öğretmen adayları (\bar{X} = 3.77) arasında istatistiksel açıdan farklılık manidar bulunmamıştır (t = -1.557; p> .05).

Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüş Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Levene testi				
				F	p	Sd	t	P
Kadın	296	3.46	.61	5.721	.017*	448	-1.244	.214**
Erkek	154	3.55	.76					

*p < .05; **p > .05

Turkish Studies

Yapılan analiz sonuçlarına göre okulda değerler konusuna ilişkin görüşler açısından kadın öğretmen adayları (\bar{X} = 3.46) ile erkek öğretmen adayları (\bar{X} = 3.55) arasında istatistiksel açıdan farklılık manidar bulunmamıştır ($t = -1.244$; $p > .05$).

Tablo 14. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	T	p
				F	p			
Kadın	296	3.70	.47	3.585	.059*	448	.330	.741*
Erkek	154	3.69	.57					

* $p > .05$

Yapılan analiz sonuçlarına göre değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşler açısından kadın öğretmen adayları (\bar{X} = 3.70) ile erkek öğretmen adayları (\bar{X} = 3.69) arasında istatistiksel açıdan farklılık manidar bulunmamıştır ($t = .330$; $p > .05$).

3.2.2. Üniversite Değişikine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin puanları normal dağılım göstermediğinden; sınıf öğretmeni adaylarının sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin üniversitelere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Kruskal Wallis H” testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin ortalamaları normal dağılım gösterdiğinden; sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin üniversitelere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” uygulanmıştır.

Tablo 15. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Üniversitelere Göre Kruskal Wallis H Testi Analizi

Üniversite	N	Sıra ort.	Sd	χ^2	P
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	73	249.50	5	7.680	.175*
Atatürk Üniversitesi	81	220.54			
Balıkesir Üniversitesi	63	216.39			
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	60	252.78			
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	88	208.57			
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	85	214.65			

* $p > .05$

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşler açısından Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 252.78), Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 249.50), Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 220.54), Balıkesir Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 216.39), Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 214.65) ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 208.57) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur ($\chi^2 = 7.680$; $p > .05$).

Tablo 16. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Üniversitelere Göre Kruskal Wallis H Testi Analizi

Üniversite	N	Sıra ort.	Sd	χ^2	P
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	73	232.55	5	13.391	.020*
Atatürk Üniversitesi	81	185.40			
Balıkesir Üniversitesi	63	224.18			
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	60	258.71			
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	88	241.13			
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	85	219.01			

*p < .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 258.71), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 241.13), Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 232.55), Balıkesir Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 224.18), Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 219.01) ve Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 185.40) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmiştir/vardır ($\chi^2= 13.391$; $p < .05$). Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla üniversiteler arasında ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U testi uygulanmasına karar verilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 17. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Atatürk Üniversitesi - Kilis 7 Aralık Üniversitesi Karşılaştırmasına Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Üniversite	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	P
Atatürk Üniversitesi	81	61.36	4970.00	1649.000	.001*
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	60	84.02	5041.00		

*p < .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 84.02) ile Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 61.36) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmiştir/vardır ($U= 1649.000$; $p < .05$).

Tablo 18. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Atatürk Üniversitesi–Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Karşılaştırmasına Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Üniversite	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	p
Atatürk Üniversitesi	81	74.30	6018.00	2697.000	.006*
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	88	94.85	8347.00		

*p < .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 94.85) ile Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 74.30) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmiştir/vardır ($U= 2697.000$; $p < .05$).

Tablo 19. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Atatürk Üniversitesi–Abant İzzet Baysal Üniversitesi Karşılaştırmasına Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Üniversite	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	p
Atatürk Üniversitesi	81	69.88	5660.00	2339.000	.025*
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	73	85.96	6275.00		

*p < .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 85.96) ile Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin sıra ortalaması (sıra ort.= 69.88) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmiştir/vardır (U= 2339.000; p < .05).

Tablo 20. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Üniversitelere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	4.87	5	.974	2.116	.062*
Gruplar içi	204.406	444	.460		
Toplam	209.276	449			

*p > .05

Yapılan analiz sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüş puanlarının üniversitelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir (F=2.116; p>.05).

Tablo 21. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüş Puanlarının Üniversitelere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	8.724	5	1.745	4.070	.001*	Kilis - Abant İzzet Baysal
Gruplar içi	190.325	444	.429			Kilis - Balıkesir Kilis - Yüzüncü Yıl
Toplam	199.049	449				Atatürk-Abant İzzet Baysal Atatürk-Balıkesir

*p < .05

Yapılan analiz sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde okulda değerler konusuna ilişkin görüş puanlarının üniversitelere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F= 4.070; p < .05). Başka bir ifadeyle üniversite değişkeni sınıf öğretmeni adaylarının okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunnett's C testinin sonuçlarına göre Kilis 7 Aralık Üniversitesi sınıf öğretmeni adaylarının ortalaması; Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi ve

Yüzüncü Yıl Üniversitesi sınıf öğretmeni adaylarının ortalamalarından daha yüksektir. Atatürk Üniversitesi sınıf öğretmeni adaylarının ortalaması ise; Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi sınıf öğretmeni adaylarının ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 22. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Üniversitelere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	.927	5	.185	.733	.599*
Gruplar içi	112.332	444	.253		
Toplam	113.259	449			

*p > .05

Yapılan analiz sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüş puanlarının üniversitelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir (F=.733; p>.05).

3.2.3. Değer Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Değişkenine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin puanları normal dağılım göstermediğinden; sınıf öğretmeni adaylarının sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin değer öğretimine yönelik eğitim alma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin ortalamaları normal dağılım gösterdiğinden; sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin değer öğretimine yönelik eğitim alma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Bağımsız Örneklem t Testi” uygulanmıştır.

Tablo 23. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Değer Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Eğitim alma	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	P
Evet	193	237.31	45801.00	22521.000	.094*
Hayır	257	216.63	55674.00		

*p > .05

Yapılan analiz sonucuna göre değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşler açısından, değer öğretimine yönelik eğitim alanların sıra ortalaması (sıra ort.= 237.31) ile eğitim almayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 216.63) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur (U= 22521.000; p > .05).

Tablo 24. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Değer Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Eğitim alma	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	p
Evet	193	230.13	44415.00	23907.00	.512*
Hayır	257	222.02	57060.00		

*p > .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından, değer öğretimine yönelik eğitim alanların sıra ortalaması (sıra ort.= 230.13) ile eğitim almayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 222.02) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur (U= 23907.00; p > .05).

Tablo 25. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Değer Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Eğitim alma	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	t	p
				F	P			
Evet	193	3.62	.69	.002	.961*	448	-2.322	.021**
Hayır	257	3.77	.67					

*p > .05; **p < .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre ailenin rolüne ilişkin görüş puanları açısından, değer öğretimine yönelik eğitim alanlar (\bar{X} = 3.62) ile eğitim almayanlar (\bar{X} = 3.77) arasında eğitim almayan öğrenciler lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur (t = -2.322; p < .05).

Tablo 26. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüş Puanlarının Değer Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Eğitim alma	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	t	p
				F	P			
Evet	193	3.39	.72	2.293	.131*	448	-2.673	.008**
Hayır	257	3.57	.61					

*p > .05; **p < .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre okulda değerler konusuna ilişkin görüş puanları açısından değer öğretimine yönelik eğitim alanlar (\bar{X} = 3.39) ile eğitim almayanlar (\bar{X} = 3.57) arasında eğitim almayan öğrenciler lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur (t = -2.673; p < .05).

Tablo 27. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Değer Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Eğitim alma	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	t	p
				F	P			
Evet	193	3.64	.53	.985	.321*	448	-2.154	.032**
Hayır	257	3.74	.48					

*p > .05; **p < .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşler açısından değer öğretimine yönelik eğitim alanlar ($\bar{X}= 3.64$) ile eğitim almayanlar ($\bar{X}= 3.74$) arasında eğitim almayan öğrenciler lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($t = -2.154$; $p < .05$). Başka bir deyişle sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri değer öğretimine yönelik eğitim alma durumuna göre farklılık göstermektedir.

3.2.4. Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama Değişkenine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin puanları normal dağılım göstermediğinden; sınıf öğretmeni adaylarının sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin anne ve baba ile birlikte yaşama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin ortalamaları normal dağılım gösterdiğinden; sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin anne ve baba ile birlikte yaşama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için “Bağımsız Örneklem t Testi” uygulanmıştır.

Tablo 28. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Anne ve babayla birlikte yaşama	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	p
Evet	326	230.72	75215.00	18510.000	.166*
Hayır	124	211.77	26260.00		

* $p > .05$

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşler açısından aileyle beraber yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 230.72) ile aileden ayrı yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 211.77) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur ($U= 18510.000$; $p > .05$).

Tablo 29. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Analizi

Anne ve babayla birlikte yaşama	N	Sıra ort.	Sıra top.	M.W.-U/U	p
Evet	326	227.63	74207.50	19517.500	.572*
Hayır	124	219.90	27267.50		

* $p > .05$

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından aileyle beraber yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 227.63) ile aileden ayrı yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 219.90) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur ($U= 19517.500$; $p > .05$).

Tablo 30. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Anne ve babayla birlikte yaşama	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	t	p
				F	P			
Evet	326	3.69	.69	.204	.651*	448	-.514	.607*
Hayır	124	3.73	.65					

*p > .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüşler açısından aileyle beraber yaşayan öğrenciler (\bar{X} = 3.69) ile aileden ayrı yaşayan öğrenciler (\bar{X} = 3.73) arasında istatistiksel açıdan farklılık manidar bulunmamıştır (t = -.514; p> .05).

Tablo 31. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüş Puanlarının Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Anne ve babayla birlikte yaşama	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	t	p
				F	p			
Evet	326	3.45	.67	.107	.744*	448	-2.133	.033**
Hayır	124	3.60	.65					

*p > .05; **p < .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre okulda değerler konusuna ilişkin görüşler açısından, aileyle beraber yaşayan öğrenciler (\bar{X} = 3.45) ile aileden ayrı yaşayan öğrenciler (\bar{X} = 3.60) arasında farklılık istatistiksel açıdan manidar bulunmuştur (t = -2.133; p< .05). Başka bir deyişle farklılık anne ve baba ile birlikte yaşamayan öğrenciler lehine bulunmuştur.

Tablo 32. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem t Testi Analizi

Anne ve babayla birlikte yaşama	N	\bar{X}	SS	Levene testi		Sd	t	p
				F	P			
Evet	326	3.68	.49	1.393	.239*	448	-1.088	.277*
Hayır	124	3.74	.53					

*p > .05

Yapılan analiz sonuçlarına göre değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşler açısından aileyle beraber yaşayan öğrenciler (\bar{X} = 3.68) ile aileden ayrı yaşayan öğrenciler (\bar{X} = 3.74) arasında farklılık istatistiksel açıdan manidar bulunmamıştır (t= -1.088; p> .05).

3.2.5. Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin puanları normal dağılım göstermediğinden; sınıf öğretmeni adaylarının sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin yaşanılan yere göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek için “Kruskal Wallis H” testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin ortalamaları normal dağılım gösterdiğinden; sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin yaşanılan yere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” uygulanmıştır.

Tablo 33. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Sözel Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Yaşadıkları Yere Göre Kruskal Wallis H Testi Analizi

Yaşanılan Yer	N	Sıra ort.	Sd	χ^2	p
Köy	97	243.21	3	3.714	.294*
Kasaba	17	189.91			
İlçe Merkezi	119	216.11			
İl Merkezi	217	225.52			

*p > .05

Yapılan analize göre değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşler açısından, köyde yaşayan öğrencilerin sıra ortalaması (sıra ort.= 243.21), il merkezinde yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 225.52), ilçe merkezinde yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 216.11) ve kasabada yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 189.91) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur ($\chi^2= 3.714$; p > .05). Bu durum sınıf öğretmeni adaylarının sözel etkinliklere ilişkin görüşlerinin yaşadıkları yerle ilişkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 34. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Kullanılan Öğretmen Merkezli Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Yaşadıkları Yere Göre Kruskal Wallis H Testi Analizi

Yaşanılan Yer	N	Sıra ort.	Sd	χ^2	P
Köy	97	233.69	3	6.726	.081*
Kasaba	17	159.44			
İlçe Merkezi	119	213.28			
İl Merkezi	217	233.72			

*p > .05

Yapılan analize göre öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşler açısından il merkezinde yaşayan öğrencilerin sıra ortalaması (sıra ort.= 233.72), köyde yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 233.69), ilçe merkezinde yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 213.28) ve kasabada yaşayanların sıra ortalaması (sıra ort.= 159.44) arasında istatistiksel açıdan farklılık belirlenmemiştir/yoktur ($\chi^2= 6.726$; p > .05).

Tablo 35. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Ailenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplar arası	1.117	3	.372	.798	.496*
Gruplar içi	208.159	446	.467		
Toplam	209.276	449			

*p > .05

Yapılan analiz sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüş puanlarının yaşadıkları yere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F= .798$; $p > .05$). Başka bir ifadeyle yaşanan yer, öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüşleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Tablo 36. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Okulda Değerler Konusuna İlişkin Görüş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	1.682	3	.561	1.267	.285*
Gruplar içi	197.368	446	.443		
Toplam	199.049	449			

* $p > .05$

Yapılan analiz sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde okulda değerler konusuna ilişkin görüş puanlarının yaşadıkları yere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F=1.267$; $p > .05$).

Tablo 37. Öğretmen Adaylarının Değer Öğretiminde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüş Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	.149	3	.050	.195	.899*
Gruplar içi	113.110	446	.254		
Toplam	113.259	449			

* $p > .05$

Yapılan analize göre sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüş puanlarının yaşadıkları yere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F= .195$; $p > .05$).

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın bu bölümünde üçüncü alt probleme yönelik öğretmen adaylarının değer öğretiminde; kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleri, öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri, ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin korelasyon analizine yer verilmiştir. Araştırma sonuçları tablo 38'de sunulmuştur.

Tablo 38: Değer Öğretiminde Kullanılan Etkinliklere İlişkin Görüşler ile Değer Öğretimindeki Rollere İlişkin Görüşler Arasındaki Korelasyon Analizi

		Sözel etkinlikler	Öğretmen merkezli etkinlikler	Ailenin rolü	Okulda değerler
Öğretmen merkezli etkinlikler	Pearson				
	Spearman	.495*			
Ailenin rolü	Pearson				
	Spearman	.083	.145*		
Okulda değerler	Pearson			.479*	
	Spearman	.089	.095*		
Öğretmenin rolü	Pearson			.431*	.469*
	Spearman	.131*	.172*		

*p < .05

Korelasyon analizi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleriyle; değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde ($r = .50$; $p < .01$), değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında düşük düzeyde bir ilişki vardır ($r = .13$; $p < .01$). Öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleriyle; değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüşleri arasında düşük düzeyde ($r = .15$; $p < .01$), okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri arasında düşük düzeyde ($r = .10$; $p < .01$), değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında düşük düzeyde bir ilişki vardır ($r = .17$; $p < .01$). Öğretmen adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüşleriyle; okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde ($r = .48$; $p < .01$), değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde bir ilişki vardır ($r = .43$; $p < .01$). Öğretmen adaylarının okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ile değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında ise orta düzeyde bir ilişki vardır ($r = .47$; $p < .01$).

4. Sonuç ve Tartışma

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde birinci alt probleme yönelik elde edilen bulguların sonuç ve tartışma bölümlerine yer verilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleri, öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri, ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerine yönelik sonuçlar ve tartışmalar aşağıda belirtilmiştir.

Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin, öğrencilere örnek olunması; değer boyutu olan sinema filmi, TV filmi ve tiyatro önerilmesi; değerleri teşvik eden güzel sözler seçilerek öğrencilerle paylaşılması; öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varmalarını sağlamak için sorular sorulması; ders verici hikayelerin anlatılması; sınıf

kuralları oluşturulurken önemli görülen değerlerin merkeze alınması; değer öğretiminde ahlaki ikilemler içeren örnek olayların anlatılması; yeri geldikçe öğüt verilmesi ve derslerde telkinlerde bulunulması gerektiği görüşlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmen adayları tarafından, “değer öğretiminde öğrencilere örnek olunması” etkinliği en çok tercih edilen etkinlik olurken, “derslerde telkinlerde bulunulması” etkinliği en az tercih edilen etkinlik olmuştur. Değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin elde edilen araştırma sonuçları, Akbaş (2004), Baydar (2009), Kurtde Fidan (2009), Çengelci (2010), Yalar (2010), Varol (2013), Sağlam ve Genç’in (2015) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin, öğrencilere kendi değerlerini açıklamaları için fırsatlar verilmesi; öğrencilerin bazı değerleri uygulayabilecekleri sosyal projelerde görevlendirilmesi; öğrencilerle birlikte değer boyutu olan sinema filmi, TV filmi ve tiyatro seyredilmesi; toplumda ve okulda öğrencilerden bazı değerleri gözlemlerinin istenilmesi ve örnek olaylar hazırlanarak öğrencilere analiz ettirilmesi görüşlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Yine öğretmen adaylarının öğrencilere bazı değerleri merkeze alan roller oynatılması; öğrencilere örnek kişilerin hayatları, alışkanlık ve ilkeleri araştırma konusu olarak verilmesi; dersle ilgili önemli bireylerin biyografileri hazırlatılarak tartışma yaptırılması; medyadaki bazı olayların eleştirel bir yaklaşımla analiz ettirilmesi ve bazı değerlere ilişkin kompozisyonlar yazdırılması görüşlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin elde edilen araştırma sonuçları, Akbaş (2004), Tokdemir (2007), Baydar (2009), Kurtde Fidan (2009), Çengelci (2010), Yalar (2010), Akdemir (2012), Sağlam ve Genç’in (2015) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının, değer öğretiminde belirleyici olan unsurun aile olduğu; okul ve ailede verilen değerlerin çatışabildiği görüşlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adayları, değer öğretiminde okul aile işbirliği kurulamadığını ve okulda verilen değerlerin ailede ve çevrede pekiştirilemediğini belirtmişlerdir. “Değer öğretiminde belirleyici olan ailedir” bulgusuna ilişkin elde edilen araştırma sonucu, Akbaş (2004), Kurtde Fidan (2009), Baydar (2009), Kuş (2009), Yıldırım (2009), Akdemir (2012), Erkuş (2012), Yazar (2012), Özcan ve Polat (2016), Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş’ın (2016) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Okulda verilen değerler ailede ve çevrede pekiştirilememektedir” ve “okulda ve ailede verilen değerler çatışabilmektedir” bulgularına ilişkin elde edilen araştırma sonuçları, Akbaş (2004), Atbaşı (2007), Baydar (2009), Kurtde Fidan (2009), Yıldırım (2009), Yalar (2010) ve Sağlam ve Genç’in (2015) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Değer öğretiminde okul aile işbirliği kurulamamaktadır” bulgusuna ilişkin elde edilen araştırma sonucu, Akbaş (2004), Sarı (2007), Yıldırım (2009), Çengelci (2010), Yalar (2010) ve Kurtde Fidan’ın (2013) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Sınıf öğretmeni adaylarının okulda değerler konusuna ilişkin, plan ve programın olmamasının değerler öğretimini olumsuz etkilediği, okullarda değer çatışmalarının olabileceği ve değer öğretiminin okulların esas görevi olarak görülmediği görüşlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının görüşleri arasında, değer öğretimi bir ders adı altında verilmese de etkili olduğu ve değer öğretiminde öğretmen yönetim işbirliğinin olduğu yer almaktadır. “Plan ve programın olmaması değer öğretimini olumsuz etkilemektedir” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu Akbaş (2004), Baydar (2009), Deveci ve Ay (2009), Uçar (2009), Yalar (2010), Kurtde Fidan (2013) ve Sağlam ve Genç’in (2015) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Okullarda değer çatışmaları olabilmektedir” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu Akbaş (2004) ve Kurtde Fidan’ın (2009) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Değer öğretimi okulların esas görevi olarak görülmemektedir” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu, Akbaş’ın (2004) araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. “Değer öğretiminin bir ders adı altında verilmese de etkili

olduğu” ve “değer öğretiminde öğretmen yönetim işbirliğinin olduğu” bulgularına ilişkin araştırma sonuçları Akbaş (2004) ve Kurtdede Fidan’ın (2009) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmeni adayları; değer öğretiminin bilgi kadar önemli olduğu, değer öğretiminde en önemli olan şeyin değerleri yaşamak olduğu ve derslerin yapısının bilgi temelli olduğu görüşündedirler. Ayrıca öğretmen adayları, bireylerin değere verdikleri anlamlar farklı olduğundan sorunlar yaşandığını ve medyanın, değer öğretiminde okulun ve öğretmenin etkisini azalttığını belirtmişlerdir. Yine öğretmen adayları öğretmenlerin değer öğretiminde örnek kişi olduğunu, değer öğretimi için yeterince zaman bulunduğunu ve değer öğretimi konusunda bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. “Değer öğretimi bilgi kadar önemlidir” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu, Akbaş (2004), Tokdemir (2007), Kurtdede Fidan (2009), Yalar (2010) ve Kurtdede Fidan’ın (2013) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Değer öğretiminde en önemli olan şey değerleri yaşamaktır”, “derslerimizin yapısı bilgi temellidir” ve “bireylerin değerlere verdikleri anlamlar farklı olduğundan sorunlar yaşanmaktadır” bulgularına ilişkin araştırma sonuçları Akbaş (2004) ve Kurtdede Fidan’ın (2009) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Medya değer öğretiminde okulun ve öğretmenin etkisini azaltmaktadır” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu Akbaş (2004), Tokdemir (2007), Baydar (2009), Kurtdede Fidan (2009), Çengelci (2010), Yalar (2010), Erkuş (2012), Sağlam ve Genç’in (2015), Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş’ın (2016) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Öğretmenlerin değer eğitiminde örnek kişi olduğu” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu Akbaş (2004), Yalar (2010), Özcan ve Polat (2016), Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş’ın (2016) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. “Değer öğretimi için zaman bulunabildiği” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu Akbaş’ın (2004) araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. “Değer öğretimi konusunda yeterli bilgiye sahip olma” bulgusuna ilişkin araştırma sonucu Akbaş (2004), Baydar (2009), Kurtdede Fidan (2009) ve Sağlam ve Genç’in (2015) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde ikinci alt probleme yönelik elde edilen bulguların sonuç ve tartışma bölümlerine yer verilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleri, öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri, ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin cinsiyet, üniversite, değer öğretimine yönelik eğitim alma, anne ve baba ile birlikte yaşama ve yaşanan yer değişkenleri açısından sonuç ve tartışma bölümleri aşağıda belirtilmiştir.

- **Cinsiyet değişkeni:** Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; sözel etkinliklere, ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin cinsiyetle ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan sınıf öğretmeni adaylarının, değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin, kadınlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kurtdede Fidan (2009) tarafından yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri kadınlar lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

- **Üniversite değişkeni:** Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; sözel etkinliklere, ailenin rolüne ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin, eğitim gördükleri üniversitelerle ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde öğretmen merkezli etkinliklere ve okulda değerler konusuna ilişkin görüşlerinin eğitim gördükleri üniversitelere göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

- **Değer öğretimine yönelik eğitim alma değişkeni:** Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ve öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşlerinin, değer öğretimine yönelik eğitim alma durumuyla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin, değer öğretimine yönelik eğitim almayan öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

- **Anne ve baba ile birlikte yaşama değişkeni:** Sınıf öğretmen adaylarının değer öğretiminde; sözel etkinliklere, öğretmen merkezli etkinliklere, ailenin rolüne ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin, anne ve babayla birlikte yaşama durumuyla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan sınıf öğretmeni adaylarının okulda değerler konusuna ilişkin görüşlerinin, anne ve baba ile birlikte yaşamayan öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

- **Yaşanılan yer değişkeni:** Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; sözel etkinliklere, öğretmen merkezli etkinliklere, ailenin rolüne, okulda değerler konusuna ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerinin, yaşadıkları yerle ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde üçüncü alt probleme yönelik elde edilen bulguların sonuç ve tartışma bölümlerine yer verilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde; kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleri, öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri, ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin sonuç ve tartışmaları aşağıda belirtilmiştir.

- Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde kullanılan sözel etkinliklere ilişkin görüşleriyle; değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde, değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında ise düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde kullanılan öğretmen merkezli etkinliklere ilişkin görüşleriyle; değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüşleri, okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretiminde ailenin rolüne ilişkin görüşleriyle; okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ve değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Sınıf öğretmeni adaylarının; okulda değerler konusuna ilişkin görüşleri ile değer öğretiminde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.4. Öneriler

- Değerler eğitiminde ailenin rolü önemlidir. Bu amaçla ailelere yönelik değerler eğitimi programları hazırlanarak ya da değerler eğitimiyle ilgili sempozyum, konferans ve panellerle ailelerin değerler eğitimi konusunda bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

- Okulda öğretilen değerlerin ailede ve çevrede pekiştirilmesi ve okulda verilen değerlerin ailede çelişmemesi amacıyla okul, aile işbirliği sağlanmalıdır. Değerler eğitiminde başarının sağlanabilmesi ancak, okul, aile işbirliğinin artırılmasıyla mümkündür.

- Değerler eğitimi uygulamalarının istenilen nitelikte olabilmesi için, değer eğitimine yönelik yapılacak çalışmaların plan ve program dahilinde yapılmasında fayda vardır.
- Değerler eğitiminin bilgi kadar önemli olduğu düşünüldüğünde okullarda verilecek değerler eğitimi uygulamalarına daha fazla yer verilmelidir.
- Değerler eğitimi okulların esas görevi olarak görülmelidir. Bu sayede okullarda meydana gelebilecek değer çatışmaları önlenabilir.
- Yayın organlarının değerler eğitimi konusunda daha duyarlı olması sağlanmalı ve değerler eğitimine yönelik programlara yer verilmelidir.
- Değerler eğitiminde kullanılan yaklaşım, yöntem ve tekniklerin uygulanmasına yönelik sınıf öğretmeni adaylarına eğitim verilmesinin daha faydalı olacağı söylenebilir.
- Değerler eğitiminde yapılacak çalışmaların verimliliği açısından, öğretmen yetiştiren lisans programlarına, değerler eğitimine yönelik derslerin konulması faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Dyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akdemir, S. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aktepe, V. (2014). Ailede Değerler Eğitimi ve Program İhtiyacı. (Editör: Turan, R. & Ulusoy, K.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*, (77-94). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. kademe (6. ve 7. sınıfta) Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimi ve Öğretiminde Yaşanan Güçlükler (Aksaray örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın, M.Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 16-20.
- Aydın, M.Z., & Akyol Gürler, Ş. (2013). *Okulda Değerler Eğitimi*, 2.Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 21. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 19. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2003). *Paradigma Felsefe Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim Beşinci Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Debbarna, M. (2014). Importance of Human Values in The Society. *International Journal of English Language, Literature in Humanities*, (2)1, 181-195.

- Demircioğlu, İ. H., & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Deveci, H. & Ay, T. S. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6),167-181.
- Doktaş Yeşiltaş, P., & Mentiş Taş, A. (2016). Okul Müdürlerinin Değer ve Değer Kazanımına İlişkin Görüşleri, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1125-1146
- Elkatmış, M. (2014). Okul Kültüründe Demokrasinin Yeri. (Editör: Turan, R. & Ulusoy, K.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*, (41-76). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erkuş, S. (2012). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimi İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Fichter, J. (1994). *Sosyoloji Nedir?*. (Çev. Çelebi, N.), 2. Baskı. Ankara: Atilla Kitapevi.
- Genç, S. Z. (2016). *Eğitim Sürecinde Aile, Okul ve Toplum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*, 2.Baskı. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, 2. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karaatlı, M. (2006). Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi. (Editör: Kalaycı, Ş.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, (1-48). 2. Baskı. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karababa, A. (2015). Kuramsal Temelde Değer. (Editör: Dilmaç, B. & Bircan, H. H.), *Değerler ve Değerler Psikolojisi*, (1-20). 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Kırbıyık, H. (1998). Öğretmen Yetiştirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 137, 37-39.
- Kızılçelik, S. & Erjem, Y. (1992). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Konya: Günay Ofset.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan Değerlerimiz: Aileden Topluma, Politikadan İnançlara, Sevgiden Aşka Kadar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 2 (2), 1-18.
- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim Programlarının, Örtük Programın Ve Okul Dışı Etmenlerin Değerleri Kazandırma Etkililiğinin 8. Sınıf İlköğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Özcan, A. & Polat, S. (2016). Öğretim Elemanlarının Öğrencilerde Görmek İsteddiği Değerler. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(1), 138-149.
- Özdemir, M. Ç. (2007). Toplumsal Değişme Karşısında Aile ve Okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 185-198.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.

- Sağlam, Ö. E., & Genç, S. Z. (2015). İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerin Kazandırılması Sürecinde Karşılaşılan Güçlüklerin Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 106-118.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-20.
- Soykan, Ö.N. (2007). Genel Geçer Bir Ahlak Olmalı mıdır? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 45-54.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye Giriş "Temel Kavramlar"*, 4.Baskı. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Uçar, S. (2009). *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. & Arslan A. (2014). Değerli Bir Kavram Olarak "Değer ve Değerler Eğitimi". (Editör: Turan, R. & Ulusoy, K.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*, (1-16). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- UNESCO (2010). *Living Values Education*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2017. <http://www.livingvalues.net/>.
- Varol, Ç. (2013). *Sosyal Bilgiler Derslerindeki Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen Adaylarının Değerler Hakkındaki Görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2 (1), 61-68.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19)19, 499-521.
- Yazıcı, K. (2014). Medya ve Değerler. (Editör: Turan, R. & Ulusoy, K.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*, (141-189). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldırım, K. (2009). Values Education Experiences of Turkish Class Teachers: A Phenomenological Approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.